

II. Alevi Ansiklopedisi Sempozyumu:

Uluslararası Kolektif Bir Evre

DR. HAYAL HANOĞLU

Alevi Ansiklopedisi Kurucu Editörü

Cumhuriyet tarihi boyunca “laiklik” ilkesi adına kurulan sistem, Aleviliği tanımak yerine görmezden gelmeyi tercih etmiştir.

Bu yıl ikincisi düzenlenen Alevi Ansiklopedisi Sempozyumu, 10–12 Ekim 2025 tarihlerinde Dortmund Alevi Kültür Merkezi’nin (DAKME) ev sahipliğinde gerçekleşti. Bu buluşma yalnızca bir akademik toplantı değildi; Alevi Ansiklopedisi’nin kuruluşundan bu yana geçen bir buçuk yıllık yoğun emek sürecinin ete kemiğe büründüğü, somutlaştığı bir dönüm noktasıydı. Alevi toplumunun belleğini, bilgisini ve ortak emeğini geleceğe taşıyan büyük kolektif çabanın daha görünür hâle geldiği önemli bir eşikti.

Cuma günü açılış oturumu, panel ve resepsiyonla başlayan sempozyum, Cumartesi ve Pazar günleri Türkiye, Almanya, Fransa ve İngiltere’den yaklaşık kırk davetli akademisyenin, dokuz ayrı çalışma grubu altında yürüttükleri çalıştaylarla devam etti.

Yüzyıllardır sözlü biçimde taşınan Alevi hafızasının, hem akademinin birikimini hem de pirlerin ve anaların sözlü geleneğini buluşturan ortak bir zeminde korunması uzun süredir ihtiyaç duyulan tarihsel bir adımdı. II. Alevi Ansiklopedisi Sempozyumu, Nisan 2024’te Rıza Şehri Akademisi’nin davetiyle başlayan bu tartışmaların ve Ekim 2024’teki ilk sempozyumla görünürlük kazanan çalışmaların doğal bir devamı olarak bu adıma yeni bir boyut kazandırdı. 2 Temmuz 2025’te ilk grup maddeler ve yol önderleriyle kaydedilen video içeriklerinin yayına girmesiyle açılan Alevi Ansiklopedisi, bu ikinci sempozyumla birlikte artık profesyonel bir uluslararası yayın kuruluna ve bilimsel danışma kuruluna kavuştu. Yaklaşık yüz akademisyenin katkısıyla geniş Alevi coğrafyalarını, güncel Alevilik çalışmalarını ve tematik alanları kapsayan güçlü ve kolektif bir yapılanma ortaya çıktı.

Bu yılki buluşmanın öne çıkan yönlerinden biri, Alevilik çalışmalarının son çeyrek yüzyılda geçirdiği dönüşümü kolektif bir odakta yeniden düşünme imkânı sunmasıydı. Akademik farklı kuşaklarını, disiplinlerini ve coğrafyalarını bir araya getirmesi bakımından bu ikinci sempozyum, Alevilik araştırmalarında yerleşik ulusal çerçevelerin aşılması ve uluslararası bir bilgi topluluğunun ortaya çıkması açısından kritik bir eşik oluşturdu. Böylece sempozyum, Alevilik çalışmalarının artık yalnızca Türkiye merkezli bir alt alan değil; göç, diaspora, inanç, hafıza ve kimlik çalışmalarını kesen geniş bir disiplinlerarası araştırma sahası hâline geldiğini gösteren güçlü bir dönemeç niteliği taşıdı.

Teoloji, tarih, coğrafya, siyaset bilimi, toplumsal cinsiyet çalışmaları ve sözlü tarih gibi geniş bir bilgi alanını kapsayan ansiklopedi, Alevi bilgisinin çok katmanlı doğasına uygun bir akademik zemin oluşturuyor.

Alevi Ansiklopedisi ise bu dönüşümün kurumsal karşılığını oluşturarak, Alevilik çalışmalarının uzun süre sosyoloji-antropoloji eksenine sıkışmış yapısını aşan bir çerçeve sunuyor. Teoloji, tarih, coğrafya, siyaset bilimi, toplumsal

cinsiyet çalışmaları ve sözlü tarih gibi geniş bir bilgi alanını kapsayan ansiklopedi, Alevi bilgisinin çok katmanlı doğasına uygun bir akademik zemin oluşturuyor. Bu çeşitlilik, hem genç araştırmacılar için yeni giriş yolları açmakta hem de alanın uluslararası akademide kurumsallaşmasını destekleyen disiplinlerarası yöntemlerin yerleşmesine katkı sunmakta.

Alevilik Çalışmalarının Dünü ve Bugünü

Sempozyumun açılış gününde düzenlenen "Alevilik Çalışmalarının Dönüm Noktaları" paneli, alanın belleğini, yönelimlerini ve birikimini berrak biçimde ortaya koyan, ilgiyle takip edilen bir oturumdu. Moderasyonunu Prof. Cem Kara'nın üstlendiği panelde konuşmacılar, Alevilik çalışmalarının tarihsel serüvenini farklı disiplinlerin penceresinden değerlendirdiler. Prof. Martin van Bruinessen, Aleviliği bir "bilgi nesnesi" hâline getiren tarihsel, politik ve toplumsal süreçleri uzun erimli bir tarihsel perspektifle çözümlemelerken; Prof. Markus Dressler Türkiye ve Avrupa bağlamlarında Alevilik araştırmalarının üniversitelerde kurumsallaşmasını ele aldı. Prof. Bedriye Poyraz ise Alevi kadın çalışmalarının doğuşunu ve toplumsal cinsiyet perspektifinin alana kattığı yeni ufukları görünür kıldı.

Bu panel, Alevilik çalışmalarının artık uluslararası ölçekte olgunlaşmış, çok disiplinli ve çok dilli bir araştırma alanı olduğunu bir kez daha ortaya koydu. Alevi Ansiklopedisi ise bu alanın hem ürünü hem de geleceğini şekillendiren güçlü bir itici güç olarak öne çıktı.

Ortak Akılla Örülen Yapı: Uluslararası Yayın Kurulu

Sempozyumun ikinci ve üçüncü günlerinde, çeşitli ülkelere davetli araştırmacılar DAKME Alevi Kültür Merkezi

ve Rıza Şehri Akademisi'nin sağladığı dersliklerde iki gün boyunca kendi inisiyatifleriyle özgür ve verimli bir çalışma ortamında yan yana geldi. Dokuz ayrı çalıştay grubunda bir araya gelen akademisyenler; kavramlardan ritüellere, coğrafyalardan tarihsel figürlere, toplumsal cinsiyetten sözlü geleneğe uzanan geniş bir yelpazede ansiklopedinin yayın ilkelerini, maddelerin metodolojisini ve kapsamını tartıştılar.

Sempozyum, katılımcı akademisyenlerin sayısı ve ülkelerinin çeşitliliği; katılımcılara kendi inisiyatifleriyle araştırma ve iletişim grupları kurma özgürlüğü tanıyan çalıştay formatının özgünlüğü; farklı kuşaklardan akademisyenleri yan yana getirerek oluşturduğu canlı etkileşim ortamı; kolektif üretim ve dayanışma hissiyatıyla ördüğü atmosferle, bugüne dek yapılan Alevilik temalı akademik etkinliklere niteliksel bir katkı sundu.

Bu çalıştaylar, ansiklopedinin yayın omurgasını oluşturan temel çerçeveyi şekillendirdi. 2025–2026 yayın döneminde görev yapacak Uluslararası Yayın Kurulu, bu çalışma gruplarının temsilcilerinden oluştu. Ansiklopedinin yayın çizgisini yönlendirecek bu kurul, hem içerik niteliğini güvence altına alacak hem de projenin çok sesli, çok disiplinli ve ulusötesi karakterini temsil edecek bir çeşitliliğe sahip. Her sempozyumda yenilenecek editoryal yapılanmayla, ansiklopedi dinamik ve kendini sürekli geliştiren bir modelle yoluna devam edecek.

Alevi Ansiklopedisi, giderek genişleyen uluslararası kolektifiyle yeni bir evreye girmiş bulunuyor. Alevilik alanında çalışan yaklaşık 100 akademisyenden oluşan Uluslararası Bilimsel Danışma Kurulu ile tematik çalışma gruplarındaki yaklaşık 40 akademisyenin kolektif emeğini temsil eden 14 akademisyenin katılımıyla şekillenen Uluslararası Yayın Kurulu'nun devreye girmesi, bu kurumsallaşma sürecinin en önemli adımı oldu.

Sempozyumdaki çalışma gruplarının temsilcilerinden oluşan 2025–2026 Dönemi Uluslararası Yayın Kurulu, Alevi Ansiklopedisi'nin kolektif bilgi üretim modelinin kurumsal ifadesi ve uluslararası akademik toplulukla kurduğu bağın görünür hâlidir. Kurul üyeleri şöyledir (alfabetik sıralama ile):

Kurucu Editörler:

- Dr. Ahmet Kerim Gültekin (Almanya)
- Dr. Hayal Hanoğlu (Birleşik Krallık)

Tema Editörleri:

- Dr. Aynur Ünal (Birleşik Krallık)
- Dr. Besim Can Zırh (Türkiye)
- Ece Esmer Kırmacı – Doktora Adayı (Almanya)
- Erkan Çanakçı (Türkiye)
- Dr. İhsan Koluaçık (Türkiye)
- Dr. Mark Soileau (Almanya)
- Dr. Necla Açık (Birleşik Krallık)
- Dr. Samuel Vock-Verley (Fransa)
- Sercan Karlıdağ – Doktora Adayı (Türkiye)
- Dr. Sönmez Alvanoğlu Yolcu (Türkiye)
- Dr. Ümit Çetin (Birleşik Krallık)
- Zana Kibar (Almanya)

Bu kurumsallaşma adımı, ansiklopediyi bireysel çabalara dayalı bir girişim olmaktan çıkarıp kalıcı, sürdürülebilir ve bilimsel standartları giderek yükselen bir bilgi platformuna dönüştürdü.

Kolektif Emekle büyüyen Alevi Ansiklopedisi

Alevi Ansiklopedisi ancak kolektif emekle mümkündür — ve kolektiflikle büyümeyi sürdürecektir. Akademik içerik editörlerinden video ekibine, çevirilerden sosyal medya yönetimine kadar her aşama gönüllülük, dayanışma ve ortak akıl temelinde ilerliyor. Projenin gerçek gücü, kapasitesi ve vizyonu işte bu gönüllü, özverili ve akademik birikime dayalı kolektif çerçeveden besleniyor.

Dortmund buluşması, ansiklopedinin artık olgun bir kurumsal yapıya kavuştuğunu gösterdi. Önümüzdeki dönemde içerik çeşitliliğinin artırılması, çok dilli yapının genişletilmesi, Pirlar ve Analar arşivinin büyütülmesi ve uluslararası işbirliklerinin derinleştirilmesi hedefler arasında.

2024 baharında birkaç kişinin zihninde bir tartışma olarak başlayan Alevi Ansiklopedisi fikri; bugünse tematik çalışma grupları, genişleyen bilimsel danışma kurulu ve uluslararası bir yayın kuruluyla gerçek bir bilgi kurumu hâline dönüşüyor. Dortmund'daki sempozyum, bu dönüşümün hem aynası hem de hızlandırıcısı oldu. Sempozyumda hissettiğimiz güç, dayanışma ve ortak akıl; bu yolculuğun ne kadar doğru bir yönde ilerlediğini bir kez daha hatırlattı. Alevi toplumunun sözünü geleceğe taşıyacak bu büyük kolektif projeye katkı sunan herkese gönülden teşekkür ediyorum. 🍀